

गहू लागवडीमध्ये आंतरमशागत, पाणी व्यवस्थापन गरजेचे

डॉ. आदिनाथ ताकटे

यदा नोव्हेबर महिन्यापासूनच सिंचनाच्या पाण्याची भीषण टंचाई जाणवू लागली आहे. अशा परिस्थितीत गहू पिकामध्ये सिंचनाचे काटेको नियोजन करणे अत्यंत आवश्यक आहे. सिंचनाच्या पाण्याचे काटेको नियोजन आणि आंतरमशागतीची कामे वेळेवर केल्यास गहू पिकास फायदेशीर ठरते.

राज्यात यंदा पावसाने पाठ फिरविल्याने, बहुतांश जिल्हांत दुक्काळी परिस्थिती निर्माण झाली आहे. बन्यापैकी पाण्याची उपलब्धता असलेल्या भागात गवळ्याच्या पेरेण्या झाल्या आहेत. तर टिकाणी काढणी आणि ऊस तोडणीनंतर गहू पेरणीची तयारी सुरु आहे. महात्मा फुले कृषी विद्यापीठाने जिराती गवळाची पेरणी ऑक्टोबरच्या दुसऱ्या पंधरवड्यात, बागायती गवळाची नोव्हेबरच्या पहिल्या पंधरवड्यात तर डिशिराने म्हणजेच १५ नोव्हेबर ते १५ डिसेंबरपर्यंत करण्याची शिफारस केली आहे. गहू पेरणी १५ नोव्हेबरनंतर म्हणजेच डिशिरा केल्यास प्रत्यक्ष पंधरवड्यात एकरी १ क्विंटलपर्यंत उत्पादनात घट येण्यास मुरुवात होते. त्यामुळे १५ डिसेंबरनंतर पेरलेल्या गवळाची लागवड फायदेशीर ठरत नाही.

यंदा नोव्हेबर महिन्यापासूनच सिंचनाच्या पाण्याची भीषण टंचाई जाणवू लागली आहे. अशा परिस्थितीत गहू पिकामध्ये सिंचनाचे काटेको नियोजन करणे अत्यंत आवश्यक आहे. सिंचनाच्या पाण्याचे काटेको नियोजन आणि आंतरमशागतीची कामे वेळेवर केल्यास गहू पिकास फायदेशीर ठरते.

पाणी व्यवस्थापन

भारी जमिनीकरिता १८ दिवसांच्या अंतराने द्याव्यात. मध्यम जमिनीसाठी १५ दिवसांच्या अंतराने ७ पाळ्या, तर हलक्या जमिनीस १० ते १२ दिवसांच्या अंतराने ८ ते १० पाळ्या द्याव्यात. पीक वार्दाच्या महत्वाच्या अवस्थामध्ये पाण्याचा ताण पडल्यास पिकावर आणि एकूण उत्पादनावर हांगारे संभाव्य परिणाम पाहू.

मुकुट मुळे फुटण्याच्या वेळी

(पेरणीनंतर २१ ते २५ दिवसांनी)

- या दिवसांत जमिनीत पाण्याची उपलब्धता कमी असते. त्यामुळे मुकुट मुळे कमी फुटतात आणि फुटलेल्या मुळ्या जास्त पसरत नाहीत. फुटवे कमी येतात. गहू काढणीस लवकर येते.

गहू लागवडीत सिंचनाचे काटेको नियोजन करावे.

परिणामी उत्पादनात घट येते.

फुटवे फुटण्याची अवस्था
(पेरणीनंतर ५५ ते ६० दिवसांनी)

- ऑक्ट्या कमी बाहेर पसतात. बाहेर पडलेल्या ओक्ट्याची लांबी कमी होते. पर्यायाने उत्पादनात घट येते.

पीक फुलोन्यात येण्याची अवस्था
(पेरणीनंतर ७० ते ८० दिवसांनी)

- परागसिंचन कमी होऊन दाण्याची संख्या घटते. आणि उत्पादन घटते.

दाण्यात चीक भरण्याची अवस्था

(पेरणीनंतर ९० ते १०० दिवसांनी)

- या अवस्थेत दाणे पोसतात, त्यांचा आकर वाढतो. परंतु जमिनीत ऑलावा कमी असल्यास दाण्याचा आकार लहान होऊन वजनही कमी होते.

दाणे टणक होण्याची अवस्था

(पेरणीनंतर ११० दिवसांनी)

- या अवस्थेत जमिनीत ऑलावा कमी असल्यास दाण्याचा आकार कमी होते. दाण्यांवर सुरक्ख्या पहून दाण्याची प्रत कमी होते. तसेच उत्पादनात घट येते.

- कीडनाशकांच्या शिफारशी लेबल कलेप्राप्त किंवा जॉर्णेंट अंग्रेजकोप्राप्त आहेत. • फवारीचे प्रमाण हाय व्हॉल्यूप फवारणी पंपासाठीये आहे. • खरेदीवेळी पक्के विल घ्यावे. • बैन किंवा 'रेट्रिक्टेड' आहे का पाहावे. • लेबल कलेप्राप्त आहे का पाहावे. • पुरेणा ज्ञानाशिवाय रसायने एकमेकांत मिसळू नयेत. • रसायनांचा गट तपासावा.

- पीकाच्या, एनआरएल तपासावेत. • पेरणी वा लागवडीपूर्वी संवंधित बियाणवंकर कोणी बीजप्रक्रिया केलेली आहे, हे तपासूनच पुढील बीजप्रक्रिया करावा.

आंतरमशागत

गहू पिकात मुळ्यात: चांदवेल, ह्याळी या सारख्यात तणांचा प्रादुर्भाव होतो. त्याकरिता आवश्यकतेनुसार एक किंवा दोन युरेपणी तसेच कोळ्यणी करून घ्यावी. आंतरमशागतीच्या कामांमुळे तणांचा बंदोवस्त कोळ्यणी तयारीत ऑलावा टिक्कू ठेवण्यास मदत होते. पेरणीनंतर २१ ते ३० दिवसांनी एक युरेपणी आणि कोळ्यणी करून तणांचा बंदोवस्त करावा. पोक कांडी अवस्थेत आल्यानंतर मुरुंगांच्या मदतीने तणांचा बंदोवस्त करणे शक्य होत नाही. या अवस्थेत पिकाचे नुकसान होण्याची शक्यता असते. अशा परिस्थितीत तण नियंत्रणासाठी तणनाशकाचा वापर करणे फायदेशीर ठरते.

दिवसांनी) ६० किलो नत्र (१३० किलो युरिया), बागायती उशिरा पेटलेल्या गवळास ४० किलो नत्र (८७ किलो युरिया) प्रति हेक्टरी प्रमाणात घ्यावा.

- पीक ५५ ते ७० दिवसांचे असताना, ११:११:११ या विद्राव्य खात्याची दोन वेळ फवारणी करावा. (११:११:११ प्रति १० लिटर पाण्यात ५० प्रॅम प्रमाणे)
- दाणे भरण्याच्या अवस्थेत दोन टक्के युरियाची फवारणी करावा. (१० लिटर पाण्यात २०० प्रॅम प्रमाणे)

बागायती उशिरा पेरणी

- बागायती उशिरा पेरणीसाठी प्रति हेक्टरी १२५ ते १५० किलो बियाणे रासायनिक खतांच्या पहिल्या हत्त्यासह दोन चाड्याच्या पापरमध्ये एकरी पद्धतीने १८ से.मी. अंतरावर पेरावे.
- पेरणीवेळी दोन चाड्याच्या पापरमध्ये नत्र खताची अर्धी मात्रा आणि संपूर्ण स्फुरद व पालाशाची मात्रा घ्यावी. नत्र:स्फुरद:पालाश १०:६:४०:४० किलो प्रति हेक्टरी म्हणजेच १८ किलो युरिया (दोन गोण्या युरिया) ३७५ किलो सिंगल सिसाल सुपर फॉस्फेट (७.५ गोण्या एसएसपी) आणि ६७ किलो म्प्युरेट ऑफ पोटेंश (१.५ गोणी एमओपी) घ्यावे. उर्वरित नवाचा होता म्हणजेच १८ किलो युरिया खुरेपणी केल्यानंतर तीन आठवड्यांनी पहिल्या पाण्याच्या वेळी प्रति हेक्टर प्रमाणात घ्यावी.

- डॉ. आदिनाथ ताकटे,

१४०४०३२३८९,

(मध्यशास्त्र, एकामिक शेती पद्धती, महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी

- मध्याशास्त्री, भिरकीटकांना हानिकारक कीडनाशकांचा वापर टाळावा. • पीक फुलोरा अवस्था लक्षात घेऊन कीडनाशकांचा समजंस वापर करावा.